

**RAPPORT FRA PROGRAMSENSOR, BACHELORPROGRAMMET I
ADMINISTRASJON OG ORGANISASJONSVITENSKAP 2010.**

Sensor: Professor Knut H. Mikalsen, Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging, Universitetet i Tromsø, oppnevnt for perioden 2010-2013.

Bakgrunnsinformasjon: Rapporten gjelder for 2010, og er organisert etter en mal utformet av Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap. Rapporten er basert på dokumenter stilt til rådighet (elektronisk, via "Mi side") av instituttet. Dokumentene inkluderer bl.a. studieprogram og studieplan, kursplaner, pensumlister og eksamensoppgaver, evalueringsrapporter fra kurs avholdt vår og høst 2010 og en halvårsrapport (for høsten 2010) fra studentenes fagutvalg.

Program og emner: Studieprogrammet, slik dette er beskrevet på instituttets hjemmeside og i et eget dokument kalt "studieplan", gir en fyldig og informativ beskrivelse av programmets innhold og struktur. Den faglige profilen er utpreget statsvitenskapelig – med vekt på å gi studentene kunnskap om hvordan offentlig politikk utformes og iverksettes. Kursporteføljen omfatter i alt 10 kurs - 7 på såkalt 100-nivå, (+ et eget metodeemne) og 3 fordypningskurs på 200-nivå. Kjerneområdene i faget (organisasjonsteori, offentlig politikk og forvaltning) er godt dekket i kursene på begge nivåer. Den obligatoriske bacheloroppgaven gir rom for faglig fordypning i tilknytning til ett av emnene på 200-nivået, samtidig som mulighetene for å ta inntil 60 studiepoeng i emner på andre fag gir studentene en viss faglig bredde.

Emnene som tilbys er greit beskrevet i egne oversikter, formulert etter samme mal og med vekt på formål, innhold, (tilsiktet) læringsutbytte og arbeidskrav. Skulle en pirke på noe måtte det være ufullstendige, litt "slurvete" setninger som f. eks. denne i omtalen av AORG 210: *"Emnet skal ytterlegare styrkje dine evner til å leggja ulike teoretiske perspektiv, samt fremje sjølvstendig tenkning å ansynes organisasjonsproblem og organisasjonsløysingar."* Her må det kanskje legges til et ord eller tre for at setningen skal bli meningsfull. I en annen emnebeskrivelse (AORG 104) stilles studentene i utsikt et læringsutbytte/resultat det skal mye til for å innfri. I dette tilfellet bør nok ambisjonene tones ned og "kunnskapsløftene" dempes flere hakk.

Teoretisk er de fleste emnene basert på en innføring i – og utdyping av - sentrale begreper, perspektiver og "resonnementer" i organisasjonsforskningen; substansielt handler de (naturlig nok) særlig om organisasjonsformer, institusjoner og styringssystemer i norsk politikk. I så måte er den berømte røde tråden klart til stede i programmet. "Spissingen" – teoretisk og substansielt – vil selvsagt gå noe utover bredden i kurstilbudet, men dette kompenseres, som alt nevnt, gjennom de studiepoengene som kan tas i andre fag. I tillegg er nok variasjonsbredden større enn emnetitler og målformuleringer tyder på. Pensumlister og formuleringer om forventet læringsutbytte – samt utformingen av eksamensoppgaver på de enkelte emnene - gir i alle fall inntrykk av at det bak den felles faglige "grunnstammen" skjuler seg interessante variasjoner i innhold og læringsmål. Det undertegnede først og fremst savner er et sterkere innslag av beslutningsteori. Formelle strukturer, organisasjonsformer, regimer og styreform er selvsagt viktige nok, men de "rammer inn" prosesser som – slik jeg leser emnebeskrivelser og pensumlister – muligens ikke vies den oppmerksomhet de fortjener. Utformingen av eksamensoppgaver reflekterer, med noen få unntak, også dette. Jeg er med andre ord usikker på om organisasjonsvitenskapens repertoar av alternative modeller for analyser av beslutningsprosesser i offentlig politikk og forvaltning, er tilfredsstillende dekket i programmet. Her må jeg imidlertid ta det forbehold at jeg verken har sett forelesningsplanene for de enkelte emnene eller lest samtlige bøker og artikler på pensumlistene.

I "komposisjon" varierer pensumlistene fra det "kompakte", med et fåtall titler (eksempelvis AORG 105 og AORG 101), til de i overkant "vidløftige" bestående av flere bøker og mange mindre artikler (eksempelvis AORG 103 og AORG 209). Her kan jeg ikke

dy meg for å luften en "kjepphest" fra min forrige periode som programsensor: nemlig den at pensum på noen av kursene virker en smule fragmentert ved at det er stykket opp i svært mange titler/artikler. Det kan selvsagt være gode faglige grunner til dette, men en risikerer samtidig at studentene går seg vill i "artikkeljungelen" og får problemer med å se linjer og sammenhenger. Dette kan i sin tur svekke både studiemotivasjon og læringsutbytte. En pensumliste bestående av mange – og kanskje svært ulike – bidrag krever i alle fall at foreleser og eventuelt seminarleder evner å syntetisere. Evalueringsrapportene som foreligger tyder imidlertid på at en ikke alltid lykkes med dette. Poenget er at en, på bachelornivå, i alle fall bør *vurdere* om ikke et mindre antall sammenhengende tekster – om slike finnes innenfor kursets emneområde – kan være et alternativ til mer omfattende kompendier/artikkelsamlinger.

I forhold til lignende/sammenlignbare studier ved andre universiteter legger programmet som sådant opp til en klarere kopling mellom offentlig politikk/forvaltning og organisasjonsteori. Hovedvekten i programmet ligger på spørsmålet om betydningen av organisasjons- og styringsformer for utformingen av - og innholdet i - offentlig politikk. I så måte kunne en gjerne kalt studiet for "politikk og forvaltning i organisasjonsteoretisk belysning"! Forankringen i organisasjonsteori og institusjonskunnskap, og "avstikkerne" til demokratiteori i behandlingen av det normative grunnlaget for offentlig politikk og forvaltning, gir programmet en særegen profil i forhold til sammenlignbare studietilbud ved andre institusjoner. Bachelorprogrammet i "Offentlig administrasjon og ledelse" ved Universitetet i Oslo er f. eks. noe bredere, men samtidig mer "utydelig" i og med at en her også har "bakt inn" undervisning i fag som jus, økonomi og psykologi. I dette programmet legges det også større vekt på teorier om ledelse og på lederskapsutfordringer og lederroller.

Ved NTNU og universitetene i Tromsø og Agder er emner knyttet til offentlig politikk og administrasjon en del av bachelorprogrammene i *statsvitenskap*, men her er innslaget av organisasjonsteori (særlig ved NTNU) klart mindre enn ved UiB. Ved det nye Universitetet i Nordland tilbys en egen bachelorgrad i "organisasjon og ledelse" med det jeg vil kalle en "handelshøyskoleprofil". I følge studiekatalogen gis det her undervisning i emner som personaladministrasjon, ledelse, organisasjonspsykologi og arbeidsrett (samt i offentlig politikk og forvaltning). Bachelorprogrammet i administrasjon og organisasjonsvitenskap ved UiB framstår med andre ord som relativt unikt i sin "rendyrking" av organisasjonsteori som innfallsvinkel til forståelsen av hvordan offentlig politikk utformes og forvaltningen fungerer. Faglig sett ligger programmet i skjæringsflaten mellom organisasjonsteori, forvaltningslære og statsvitenskap, og er i så måte en sjelden (og klart verneverdig) plante i den etter hvert rikholdige floraen av undervisningstilbud i organisasjon og ledelse på bachelornivå ved norske universiteter og høyskoler.

Når det gjelder faglige og sosiale aktiviteter har fagutvalget/studentutvalget ved instituttet levert en fyldig rapport for høsten 2010. Her går det fram at studentene v/fagutvalget er representert i instituttråd og undervisningsutvalg, og at de også er aktivt involvert i strategiarbeidet ved instituttet. Fagutvalget har planer om en fagkritisk dag inneværende år, og vil bidra til kvalitetssikringen av emner og undervisning. I tillegg lanseres en rekke forslag vedrørende nye emner, instituttets forskningsaktivitet og "markedsføringen" av administrasjonsfaget vis a vis potensielle arbeidsgivere i både offentlig og privat sektor. En egen gruppe av studenter har dessuten planlagt en studietur til Paris og Brussel som går av stabelen i mars. Av mer sosiale "evenementer" har fagutvalget denne høsten arrangert tre såkalte "fagfester", en fadderuke for nye studenter er avholdt og studentene ved instituttet er aktivt engasjert i de ulike studentforeningene på fakultetet. Rapporten tyder på at det er et godt og aktivt studentmiljø ved instituttet – både faglig og sosialt. Samholdet er godt og aktivitetene mange. Interessant og viktig er det også at studentene åpenbart ser det som sin oppgave å fungere som "ambassadører" for faget, og som pådrivere for et mer utadvendt

og ”samfunnsdebatteende” lærerkollegium. Min kvalifiserte gjetning er at adm.org-studentenes deltakelse i faglige og sosiale aktiviteter ligger godt over det nasjonale gjennomsnittet. Dette engasjementet – og studiemiljøet det bidrar til å skape - er en ressurs for instituttet og bør støttes og stimuleres.

Undervisning og vurderingsformer: Undervisningsopplegg og vurderingsformer er ikke vesentlig forskjellig fra de som benyttes ved landets øvrige universiteter. Undervisningen gis i alt vesentlig i form av forelesninger og seminarer, men ingen av delene er obligatorisk. Kursplanene gir ingen informasjon om undervisningens omfang (antall forelesninger og seminarer), og det er således vanskelig å vurdere om arbeidsmengden (i denne forstand) samsvarer med vektingen. Arbeidskravene for de enkelte kurs gir imidlertid en pekepinn. De forutsetter at studentene må yte, ikke bare til endelig eksamen, men også underveis i studiet. Omfanget av pensum (ca. 1000 sider på 15-poengskursene) virker rimelig. Vurderingsformene er hovedsakelig en kombinasjon av skoleeksamen (4 timer) og såkalt obligatoriske arbeidskrav i form av innleveringer (skriftlige oppgaver/essays, gruppeoppgaver) som må være godkjent før endelig eksamen kan avlegges. I tillegg kommer en avsluttende bacheloroppgave på 20 sider, supplert med et arbeidskrav om framlegging av eget utkast (og kommentar av andres) på et oppgaveseminar.

En gjennomgang av undervisningsopplegg og vurderingsformer i sammenlignbare studier ved andre universiteter tyder på at instituttet her er i godt selskap. Ved bachelorprogrammet i offentlig administrasjon og ledelse ved Universitetet i Oslo f. eks. skjer undervisningen i form av forelesninger og seminarer. Enkelte kurs stiller krav om oppmøte på deler av seminarundervisningen. På andre forutsettes det at studentene skriver og presenterer en seminaroppgave, og stiller som opponert på en annens oppgave. Studiet avsluttes med en bacheloroppgave (”prosjektoppgave”) hvor teoretiske perspektiver skal ”prøves ut” eller anvendes på et konkret case. Forelesninger og seminarer er også den klart dominerende undervisningsformen på bachelorprogrammet i statsvitenskap ved Universitetet i Tromsø. Samtlige kurs gir 10 studiepoeng. Vurderingsformene varierer noe, men skjer hovedsakelig gjennom en kombinasjon av skoleeksamen (3 timer) og en hjemmeoppgave over én uke. På to av kursene praktiseres utelukkende 6-timers skoleeksamen. En egen bacheloroppgave er vurdert, men ikke innført. På bachelorprogrammet i statsvitenskap ved NTNU gis undervisningen som forelesninger og seminarer. Vurderingsformen er en kombinasjon av semesteroppgave (4000 ord) og en 5-timers skriftlig prøve. Samtlige kurs på såkalt 2000-nivå gir 15 studiepoeng og har i tillegg til en skriftlig prøve et krav om en egen prosjektoppgave på inntil 25 sider. Også ved Universitetet i Agder (bachelorprogrammet i statsvitenskap) gis undervisningen som forelesninger og seminarer. Eksamensformen er i alt vesentlig en kombinasjon av en obligatorisk innlevering og en 5-timers skriftlig prøve. Studiet avsluttes med en bacheloroppgave som gir 10 studiepoeng. Veiledning og prosjektpresentasjon er obligatoriske arbeidskrav i forbindelse med oppgaven.

Konklusjonen på denne litt summariske gjennomgangen er at undervisningsopplegget og vurderingsformene på instituttets bachelorprogram samsvarer ganske godt med det som etter hvert har blitt en nasjonal ”norm” eller standard. Kombinasjonen av forelesninger og seminarer går igjen ved samtlige universiteter, mens innslaget av obligatorisk deltakelse (på seminarer) varierer noe. Hvor godt seminarene fungerer som læringsarena er selvsagt avhengig av at studentene involveres og deltar, noe som erfaringsmessig kan være en utfordring. Her vil muligens obligatorisk oppmøte på deler av seminarundervisningen og krav om studentinnlegg og ”opposisjon”, slik praksis er på bachelorprogrammet ved UiO, være løsningen. Vurderingsformene ved samtlige programmer er i alt vesentlig en kombinasjon av skriftlige innleveringer (essays, hjemmeoppgaver) og en skriftlig prøve, samt en egen bacheloroppgave. Muntlig eksamen er så godt som helt borte ved samtlige institusjoner og

programmer. Det eneste unntaket blant de programmene jeg har sett på, er kurset POL2011 (Øst-Asia: Internasjonal politikk) ved NTNU hvor en muntlig prøve inngår som en del av eksamen – og kan brukes til å justere karakteren på prosjektoppgaven med inntil ett trinn.

Eksamensoppgavene gitt vår og høst 2010 er jevnt over godt tilpasset kursinnhold og pensumlitteratur. Innholdet eller ordlyden – hva det spørres om - er det således lite å utsette på. Omfanget av enkelte oppgaver – hva en forventer at studentene skal rekke over på 4 timer – er imidlertid en annen skål. Dette gjelder f. eks. AORG 101 (høsten 2010) hvor studentene – i tillegg til et ”hovedspørsmål” – skal svare på fem ”tilleggsspørsmål” som hver for seg godt kunne vært en egen eksamensoppgave. Å skulle besvare alt dette noenlunde tilfredsstillende på 4 timer framstår, etter undertegnede mening, som en utfordring selv for ”veteraner” i faget. På dette emnet framstår faktisk hjemmeoppgaven (som kan skrives over 5 uker) som langt mindre av en utfordring! Eksamensoppgavene på andre emner (AORG 210, AORG 104 og AORG 100) synes også krevende – gitt den tiden studentene har til rådighet. Det er selvsagt lov å stille krav og ha ambisjoner på studentenes vegne, men her synes jeg man krever mer enn hva selv gode studenter med rimelighet kan forventes å prestere på 4 timer

Instituttets sensorordning – med en fast sensorpool som grunnstamme - virker vel gjennomtenkt. Bruken av eksterne sensorer er omfattende – og betryggende. Man kan selvsagt spørre om en egentlig bør fravike den tradisjonelle normen om at alle eksamenskommissjoner skal ha ekstern ”representasjon” – for eventuelt å unngå inflasjon i (for) gode karakterer. Undertegnede egne erfaringer er imidlertid at sterke faglige normer bidrar til å sikre objektivitet og felles vurderingskriterier på tvers av institusjoner. At en benytter interne sensorer på inntil 1/3 av emnene er derfor neppe noe problem. Rutinene for begrunnelser, oppnevning av klagekommissjoner, sensuravvikling og karakterinformasjon er gode, og skiller seg ikke vesentlig fra de jeg kjenner fra min egen institusjon.

Ressurser: Studentenes tilgang til fakultetets fasiliteter – lesesaler, grupperom og PC-stuer – er god, og sikret gjennom en nøkkelkortordning. Fagutvalgsmedlemmer har også adgang til instituttets lokaler, og disponerer et seminarrom en gang i uken. Fakultetet drifter et eget informasjons- og veiledningssenter hvor studentenes henvendelser kan besvares raskt. En ordning med egne, instituttbaserte studieveiledere finnes også, og her kan bachelorstudentene få individuell veiledning. Ressurstilgangen synes med andre ord å være god, og siden halvårsrapporten fra Fagutvalget ikke omtaler dette spørsmålet spesielt, må en kunne gå ut fra at studentene er fornøyde med ”tingenes tilstand” på dette punkt.

Studentevalueringer/emneevalueringer: Det foreligger evalueringsrapporter for tre emner for året 2010 – AORG 105 og AORG 210 (vår), AORG 100 (høst). Disse er basert på spørreskjema utdelt på siste forelesning i emnet (+ siste seminar for AORG 100). Det foreligger også en evaluering av metodekurset (MET 102) som er et felles kurs for adm.org., sosiologi og sammenliknende politikk. Svarprosenten – sett i forhold til antall studenter oppmeldt til emnene - er neppe høy nok til å trekke bastante konklusjoner. Den reiser også spørsmålet om hvor stor andel av studentene som faktisk følger forelesninger og/eller seminarer. Svarfordelingen – og kommentarene - gir likevel en pekepinn om hvor ”skoen trykker” i undervisningssammenheng. Men først en kommentar til svaralternativene på spørreskjema: formuleringer som ”ganske misfornøyd/ganske fornøyd”, ”verken eller”, ”nokså stort/nokså lite” er fristende kategorier for respondenter i tvil om hva de ”egentlig” mener”, men er samtidig vanskelig å tolke. Hvor misfornøyd er en når en er *ganske* misfornøyd? Hva forteller avkryssingen av ”*verken eller*” på spørsmålet om hvor fornøyd en er med forelesningene? At en er ”mellomfornøyd”, at en ikke riktig vet eller har noen mening overhodet? Her kunne en kanskje valgt mer ”forpliktende” alternativer på spørsmålet om kvaliteten på forelesninger og seminarer som f. eks. *meget gode, gode,*

tilfredsstillende, dårlige. Noen nyanser forsvinner muligens, men en får samtidig klarere ”beskjed”. Dette er intet stort poeng, men først og fremst en oppfordring om å tenke gjennom selve utformingen av de spørreskjemaene som ligger til grunn for evalueringen. I tillegg til selve spørreskjemaet bør en kanskje også ta en prat med studentene om emnet og undervisningen der og da (altså på siste forelesning). Min erfaring er at studentene slett ikke kvier seg for å ta bladet fra munnen om anledningen byr seg – og at de vanligvis er rausere både med ris og ros. I tillegg gis de muligheten til å nyansere sine synspunkter langt utover det et spørreskjema gir rom for. Ved mitt eget institutt bruker vi for øvrig ”quest back”. Selv om svarprosenten også her er lavere enn ønskelig, gir denne ”teknologien” studentene tid til å gjøre seg opp en mening i ro og mak, samtidig som den gir større rom for kommentarer enn et skjema som skal fylles ut der og da med faglærer til stede. En mulig ulempe ved ”quest back” er at skjema vanligvis besvares etter at eksamen er avviklet og resultatene foreligger. Studentenes synspunkter kan derved farges av hvor godt eller dårlig en har gjort det til eksamen.

Evalueringsrapportene er ikke ubetinget gode som ”karakterutskrifter” betraktet. Slik jeg tolker tabeller og kommentarer er studentene gjennomgående bare sånn passe fornøyd både med kursene som sådanne og undervisningen. Unntaket her er AORG 100 hvor et klart flertall er ganske eller svært fornøyd med begge deler, selv om emnet oppfattes som krevende og pensumlitteraturen i overkant omfattende. Her etterlyses flere pensumorienterte forelesninger. I andre enden ligger AORG 210 hvor de fornøyde eller ganske fornøyde er i klart mindretall. Kommentarer til deler av undervisningen tyder på at det her er et klart potensial for forbedring – både av forelesninger og seminarer (jf. kommentarene nederst på s. 2 i evalueringsrapporten). Nå skal det imidlertid tilføyes at enkelte forelesninger/forelesere på dette emnet får meget god attest, og at studentene stort sett er fornøyde med faglærers tilbakemeldinger på det obligatoriske essayet som inngår i kurset. De synes imidlertid å ha hatt langt mindre utbytte av kommentarer til egne framlegg fra andre studenter. I evalueringen av AORG 105 rapporteres det om dårlig samkjøring av forelesninger og seminarer, og om mangelfull informasjon om de mer praktiske sidene ved kurset. Dette gjelder særlig endringer i den fastlagte rekkefølgen for forelesningene og innleveringsfrister. Dette er selvsagt ting som enkelt kan rettes på. Når det gjelder studentenes rapportering av egen innsats er det interessant - og betenkelig - at svært mange kun har lest halvparten eller mindre av pensum på det tidspunkt hvor undervisningen avsluttes og eksamen (snart) står for døren. Hva dette skyldes er litt uklart, men noen av kommentarene (fra studenter på AORG 210) tyder på at en har sett seg nødt til å prioritere bacheloroppgaven framfor pensumlesing.

Noen av studentkommentarene gjengitt i evalueringsrapporten for metodekurset (MET 102) vitner om at dette emnet oppleves som vanskelig og svært arbeidskrevende – og at innsatsen her tidvis går på bekostning av andre emner. Forslaget fra koordinator om å legge dette kurset senere i studieløpet bør vurderes, i alle fall dersom en velger å redusere den tidsmessige gyldigheten av allerede gjennomførte obligatoriske aktiviteter. For øvrig får dette emnet gjennomgående gode skussmål, særlig seminarene hvor løsningen av oppgaver rapporteres å gi et høyt læringsutbytte. Enkelte studentkommentarer aktualiserer spørsmålet om tjenligheten av et felles kurs for tre ulike fag, og om kurset eventuelt bør deles i to atskilte ”bolker” – en kvantitativ og en kvalitativ. Her er imidlertid meningene delte; noen mener emnet spriker for mye, andre opplever at det er god sammenheng mellom kursets ulike deler. Fordelen ved et felles emne og samkjørt undervisningsopplegg ligger først og fremst i effektiviseringsgevinsten i og med at ”skreddersydde” emner og opplegg for hvert enkelt fag vil være svært ressurskrevende. I tillegg er mye av det metodiske ”grunnrepertoaret” langt på vei felles for samfunnsfagene (med mulig unntak for antropologi). I så måte er det neppe grunn til å endre opplegget vesentlig. Det mest nærliggende er kanskje å (ned)justere ambisjonsnivået noe og redusere både pensum og arbeidskrav en smule. Verken instituttet

eller studentene er tjent med at metodekurset ”stjeler” for mye tid og oppmerksomhet fra andre emner.

Summa summarum: Bachelorprogrammet i administrasjon og organisasjonsvitenskap anno 2010 framstår som et faglig sterkt, statsvitenskapelig fundert og relativt unikt utdanningstilbud i det norske universitets- og høgskolesystemet. Karakteristisk for programmet, som også bidrar til dets særegne profil, er valget av organisasjonsteori som innfallsvinkel til studiet av offentlig politikk og forvaltning – nasjonalt og komparativt. Jeg har i det foregående pekt på noen sider ved programmet som kan og bør forbedres, knyttet til utformingen av kursbeskrivelser, eksamensoppgaver og pensumlistene, samt til seminarer og forelesninger: Enkelte emner vil muligens ha godt av en ”ansiktsløfting” i innholdsbeskrivelse og formulering av læringsmål. Eksamensoppgavene er jamt over svært arbeidskrevende – gitt et ”eksamensformat” på 4- timers skriftlige prøver. Her bør kravet til arbeidsinnsats og ambisjonsnivået reduseres, med mindre skrivetiden utvides, f. eks. til 6 timer. Pensumlistene til enkelte kurs er i overkant ”langdryge” og fragmenterte, og antallet titler bør ned der dette er tilfellet. Undervisningen – forelesninger og seminarer – får godkjent karakter i evalueringene, men heller ikke mer (stort sett). Karakteristikken av enkelte forelesninger som uforståelige og utydelige indikerer et formidlingsproblem som fortjener oppmerksomhet. Uansete avvik fra oppsatte forelesningsplaner og manglende samkjøring av forelesninger og seminarer på enkelte emner er et problem som bør være lett å løse. Studentkrav om mer pensumorientert undervisning er en gjenganger flere steder enn i Bergen, og har en viss berettigelse i de tilfeller hvor deler av pensumlitteraturen er vanskelig, ”sammensatt” og/eller sprikende. En god ”regel” her er at undervisningen selvsagt skal være pensum*relevant*, men ikke nødvendigvis pensum*refererende*. Helt til slutt: metodekurset ”stjeler” åpenbart tid og oppmerksomhet fra andre emner, og en bør av den grunn se nærmere på de endringer som foreslås i evalueringsrapporten.

Knut H. Mikalsen
(programsensor)